

CZU: 343.353:[342.4/5: 343.2/7](478)

AMENDAMENTELE OPERATE ÎN CODUL CONTRAVENȚIONAL PRIN LEGEA NR. 208/2016: IMPLICAȚII JURIDICO-PENALE

*Sergiu BRÎNZA**Universitatea de Stat din Moldova*

Scopul investigației de față îl constituie analiza implicațiilor juridico-penale ale amendamentelor operate prin Legea nr.208/2016. Analiza efectuată arată că modificarea operată în alin.(6) art.16 din Codul contravențional a îndepărtat în plan terminologic Codul contravențional de Codul penal. Din aceleași considerente, este inoportună modificarea alin.(4) art.17 din Codul contravențional. În același timp, se prezintă ca oportună modificarea art.18 din Codul contravențional. De asemenea, se justifică modificarea cu caracter de precizare a art.54¹ din Codul contravențional. La fel, este salutară modificarea alin.(1) și (2) art.96, art.97, alin.(1) și (2) art.97¹, art.97², art.99-103, art.149, alin.(2) art.155 și a art.243 din Codul contravențional. Totuși, acestea nu sunt singurele norme contravenționale care se află într-o relație de complementaritate cu anumite norme penale. De aceea, legiuitorul ar trebui să dea dovadă de mai multă consecvență și să abordeze uniform ipotezele similare care vizează complementaritatea dintre ilicitul penal și ilicitul contravențional. Este oportună completarea dispoziției alin.(10) art.157 din Codul contravențional, în final, cu textul „, dacă fapta nu constituie infracțiune,”. Aceasta va permite delimitarea mai precisă a faptei contravenționale prevăzute de această normă de unele infracțiuni. Se justifică completarea Codului contravențional cu art.199¹-199¹², 220¹-220⁵. Aceste norme au completat lista de norme contravenționale care sunt complementare față de art.263 CP RM. Este oportună excluderea sintagmei „încalcă normele morale,” din dispoziția art.354 din Codul contravențional.

Cuvinte-cheie: *Codul contravențional, Codul penal, complementaritate, persoană cu funcție de răspundere, persoană fizică, persoană juridică, proporții mici, activitate de întreținător, huliganism.*

THE AMENDMENTS MADE TO THE CONTRAVENTION CODE BY LAW NO.208/2016: JURIDICAL-PENAL CONSIDERATIONS

The purpose of the investigation is to analyze the juridical-penal considerations of the amendments made by Law No.208/2016. As a result of the analysis there was established that the modification made to par.(6) art.16 of the Contravention Code detached terminology-wise the Contravention Code from the Penal Code. For the same reasons, the modification to par.(4) art.17 of the Contravention Code is as inappropriate as in the first case. At the same time, there was established that the modification made to art.18 of the Contravention Code was an appropriate one. The modification explanatory-wise made to art.54¹ of the Contravention Code is an appropriate one as well. Similarly, the modifications made to par.(1) and par.(2) art.96, art.97, par.(1) and par.(2) art.97¹, art.97², art.99-103, art.149, par.(2) art.155 and art.243 of the Contravention Code are all justified and welcomed. However, these contravention norms are not the only ones that are in a complementary relationship with certain penal provisions. Therefore, the legislature should show more consistent and standardized approach towards all similar contravention and penal hypotheses connected complementarily. The completion of the provision of par.(10) art.157 of the Contravention Code with the phrase", if the act does not constitute an offence" is also an appropriate one. It will allow more precise delimitation between the contravention act provided by this provision and other certain offences. The completion of the Contravention Code with art.199¹-199¹², 220¹-220⁵ is justified and welcomed. These norms expanded the list of contravention norms that are complementary to the provisions of art.263 PC RM. The exclusion from the provision of art.354 of the Contravention Code of the phrase "violates the moral norms," is considered appropriate as well.

Keywords: *the Contravention Code, the Penal Code, connected complementarily, the person in a position of responsibility, natural person, legal person, small proportions, entrepreneurial activity, hooliganism.*

Introducere

La 16.03.2017 a intrat în vigoare Legea nr.208 din 17.11.2016 privind modificarea și completarea Codului contravențional al Republicii Moldova nr.218-XVI din 24 octombrie 2008 [1] (în continuare – Legea nr.208/2016). După amploarea lor, amendamentele operate în Codul contravențional prin această lege pot fi comparate cu amendamentele la care a fost supus Codul penal, în rezultatul adoptării Legii nr.277 din 18.12.2008 pentru modificarea și completarea Codului penal al Republicii Moldova [2]. În Nota informativă la proiectul care se află la baza Legii nr.208 din 17.11.2016 sunt prezentate motivele care au determinat modificarea și completarea Codului contravențional: „La 24 octombrie 2008, prin Legea nr.218-XVI, a fost

adoptat Codul contravențional al Republicii Moldova, care a venit să reglementeze în aspect nou răspunderea juridică ce survine în rezultatul săvârșirii contravențiilor. Prin adoptarea și intrarea în vigoare a noului Cod a avut loc ridicarea dreptului contravențional la nivel de ramură de drept autonomă care răspunde, în plan doctrinar, legislativ și judiciar, realităților politico-economice, socioculturale noi și are drept scop reglementarea acestor raporturi juridice. Totuși, chiar dacă Codul a înlăturat multe neajunsuri din vechiul Cod al contravențiilor administrative, adoptat prin Legea R.S.S. Moldovenești din 29 martie 1985, în rezultatul aplicării noilor prevederi contravenționale, din momentul intrării sale în vigoare până în prezent, au fost identificate o serie de lacune, colizii sau confuzii. În consecință, s-a impus necesitatea realizării modificărilor de rigoare în vederea excluderii deficiențelor atât de ordin teoretic, cât și practic ale normelor" [3].

Este de menționat că multe dintre normele contravenționale se află în relații de complementaritate cu anumite norme penale. Intrarea în vigoare a Legii nr.208/2016 nu a putut să nu influențeze aceste relații. Drept urmare, în cele ce urmează ne propunem să analizăm implicațiile juridico-penale ale amendamentelor operate prin această lege.

Rezultate obținute și discuții

1. Conform Legii nr.208/2016, la alin.(6) art.16 „Răspunderea contravențională a persoanei fizice” din Codul contravențional, în partea introductivă, sintagma „de stat,” a fost substituită cu textul, „indiferent de tipul de proprietate și forma juridică de organizare, într-o”.

Consemnăm că, înainte de intrarea în vigoare a Legii nr.208/2016, alin.(6) art.16 din Codul contravențional avea următorul conținut: „Persoana cu funcție de răspundere (persoană căreia, într-o întreprindere, instituție, organizație de stat, autoritate publică centrală sau locală, i se acordă, permanent sau provizoriu, prin lege, prin numire, alegere sau în virtutea unei însărcinări, anumite drepturi și obligații în vederea exercitării funcțiilor autorității publice sau a acțiunilor administrative de dispoziție, organizatorice ori economice) este pasibilă de răspundere contravențională pentru săvârșirea unei fapte prevăzute de prezentul Cod în cazul: a) folosirii intenționate a atribuțiilor sale contrar obligațiilor de serviciu; b) depășirii vădite a drepturilor și atribuțiilor acordate prin lege; c) neîndeplinirii sau îndeplinirii necorespunzătoare a obligațiilor de serviciu”.

În opinia lui R.Popov, „până la intrarea în vigoare, la 12.06.2003, a actualului Cod penal al Republicii Moldova nu s-a făcut o delimitare între sectorul public și sectorul privat. În Partea Specială a Codului penal al Republicii Moldova din 1961 a existat un singur capitol, al optulea, care prevedea infracțiunile săvârșite de persoane cu funcție de răspundere... Astfel, nu se făcea nicio deosebire între persoanele care ocupau funcția de răspundere într-o organizație comercială, obștească sau o altă organizație nestatală și persoanele care ocupau funcția de răspundere într-o autoritate publică, întreprindere de stat sau municipală ori instituție publică. Prezintă interes faptul că în Codul contravențional al Republicii Moldova continuă să se promoveze tocmai o astfel de concepție. Or, în cadrul acestui act legislativ, Capitolul XVI „Contravenții ce afectează activitatea autorităților publice” este singurul capitol în care se stabilește răspunderea pentru faptele contravenționale săvârșite de factorii de decizie (de exemplu, pentru: abuzul de putere sau abuzul de serviciu; excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu; primirea de recompensă nelegitimă sau de folos material etc.). Aceasta constituie o dovadă a faptului că, deocamdată, în Republica Moldova lipsește o concepție legislativă coerentă și bine gândită de apărare a ordinii de drept împotriva ilegalităților săvârșite de factorii de decizie” [4, p.235-236]. În același făgaș, D.Băbălău afirmă: „Noțiunea de persoană publică nu-i este cunoscută Codului contravențional. În acest Cod se operează cu noțiunea de persoană cu funcție de răspundere. Astfel, observăm o neconcordanță terminologică și semantică între Codul penal și Codul contravențional” [5, p.263].

Spre regret, Legea nr.208/2016 nu a propus o soluție pentru înlăturarea acestei neconcordanțe. Dimpotrivă, intrarea în vigoare a acestei legi a sporit confuzia legată de interpretarea noțiunii „persoană cu funcție de răspundere”. Or, prin modificarea operată în alin.(6) art.16 din Codul contravențional sfera acestei noțiuni a fost extinsă asupra sectorului privat. Cu alte cuvinte, noțiunea „persoană cu funcție de răspundere” în accepțiunea Codului contravențional înglobează înțelesul noțiunilor „persoană cu funcție de răspundere” și „persoană care gestionează o organizație comercială, obștească sau altă organizație nestatală” în accepțiunea Codului penal. Acest polisemantism al noțiunii „persoană cu funcție de răspundere” vine în contradicție cu regula fixată la lit.e) art.19 al Legii nr.780 din 27.12.2001 privind actele legislative: „terminologia utilizată în actul elaborat este constantă și uniformă ca și în celelalte acte legislative și în reglementările legislației comunitare; se va utiliza unul și același termen dacă este corect, iar folosirea lui repetată exclude confuzia”.

În concluzie, modificarea operată prin Legea nr.208/2016 în alin.(6) art.16 din Codul contravențional a îndepărtat în plan terminologic Codul contravențional de Codul penal. Considerăm că această modificare va avea efecte negative asupra interpretării și aplicării atât a legii contravenționale, cât și a legii penale.

2. În corespundere cu Legea nr.208/2016, la alin.(4) art.17 din Codul contravențional, după cuvintele „persoanei fizice” au fost introduse cuvintele „sau, după caz, a persoanei cu funcție de răspundere”. În Nota informativă la proiectul care se află la baza Legii nr.208 din 17.11.2016 se invocă următoarele argumente în sprijinul unei asemenea remanieri: „De cele mai multe ori, pentru fapta persoanei juridice este responsabilă persoana cu funcție de răspundere. Chiar dacă *per se* persoana cu funcție de răspundere este persoană fizică, aceasta, în calitate de subiect special, urmează să fie sancționată mai aspru. Or, ea poartă un grad sporit de responsabilitate comparativ cu persoana fizică” [3].

Înainte de intrarea în vigoare a legii în cauză, alin.(4) art.17 din Codul contravențional avea următorul conținut: „Răspunderea contravențională a persoanei juridice nu exclude răspunderea persoanei fizice pentru contravenția săvârșită”. Considerăm că acest conținut exprima corect ideea care transpare din art.16 al Codului contravențional: noțiunea „persoană cu funcție de răspundere” și noțiunea „persoană fizică” se află într-un raport de tip „parte-întreg”. Or, definiția noțiunii „persoană cu funcție de răspundere” este formulată în art.16 „Răspunderea contravențională a persoanei fizice” din Codul contravențional, nu într-un articol aparte.

În afară de aceasta, potrivit alin.(5) art.21 CP RM, „răspunderea penală a persoanei juridice nu exclude răspunderea persoanei fizice pentru infracțiunea săvârșită”. În Codul penal, ca și în Codul contravențional, este utilizată noțiunea „persoană cu funcție de răspundere”. Cu toate acestea, legiuitorul nu a considerat oportună modificarea alin.(5) art.21 CP RM în maniera în care a fost modificat alin.(4) art.17 din Codul contravențional. Ar reieși că: în accepțiunea Codului contravențional, noțiunea „persoană cu funcție de răspundere” este o noțiune distinctă atât față de noțiunea „persoană juridică”, cât și față de noțiunea „persoană fizică”; în accepțiunea Codului penal, continuă să funcționeze regula „*tertium non datur*”, întrucât noțiunea „persoană cu funcție de răspundere” este o parte a noțiunii „persoană fizică”.

O asemenea variabilitate semantică nu poate să nu dăuneze interpretării și aplicării atât a legii contravenționale, cât și a legii penale. În concluzie, considerăm inoportună modificarea alin.(4) art.17 din Codul contravențional, operată prin Legea nr.208/2016.

3. Potrivit Legii nr.208/2016, la art.18 „Proporțiile mici” din Codul contravențional, textul „25 de unități convenționale” a fost substituit cu textul „20% din cuantumul salariului mediu lunar pe economie prognozat, aprobat de Guvern pentru anul în curs la data săvârșirii faptei”. Amintim că, până la intrarea în vigoare a legii menționate mai sus, art.18 din Codul contravențional avea următorul conținut: „Se consideră de mici proporții valoarea bunurilor sustrase, dobândite, primite, fabricate, distruse, utilizate, transportate, păstrate, comercializate, trecute peste frontiera vamală sau valoarea pagubei pricinuite care, la momentul săvârșirii contravenției, nu depășește 25 de unități convenționale”.

În Codul contravențional, sintagma „proporții mici” este utilizată în două norme: în art.105 „Sustragerea în proporții mici din avutul proprietarului”; în art.159 alin.(1) lit.a): încălcarea prevederilor actelor normative, ale documentelor normativ-tehnice în domeniul securității industriale, prin omiterea aplicării complexului de măsuri pentru protejarea intereselor vitale ale persoanei și ale societății de eventualele avarii și incidente la obiectele industriale periculoase și de efectele acestora care au cauzat prejudiciu în proporții mici. Astfel, art.105 din Codul contravențional constituie o normă complementară față de art.186, 190 și 191 CP RM. La rândul său, lit.a) alin.(1) art.159 din Codul contravențional reprezintă o normă complementară față de art.300 și 301 CP RM.

În Hotărârea Guvernului Republicii Moldova privind aprobarea cuantumului salariului mediu lunar pe economie, prognozat pentru anul 2017, nr.1233 din 09.11.2016 [6], se stabilește: „Se aprobă cuantumul salariului mediu lunar pe economie, prognozat pentru anul 2017, în mărime de 5300 lei, pentru utilizare în modul stabilit de legislație”. În acest fel, din momentul intrării în vigoare a Legii nr.208/2016, limita superioară a proporțiilor mici este nu de 500 de lei (așa cum a fost înainte de intrarea în vigoare a legii în cauză), dar de 1060 de lei. Diferența rezultată de 560 de lei reprezintă partea pe care sfera ilicitului penal a „cedat-o” în favoarea sferei ilicitului contravențional. Din acest punct de vedere, intrarea în vigoare a Legii nr.208/2016 poate determina aplicarea prevederii de la alin.(1) art.10 CP RM: „Legea penală care înlătură caracterul infracțional al faptei... are efect retroactiv, adică se extinde asupra persoanelor care au săvârșit faptele respective până la intrarea în vigoare a acestei legi, inclusiv asupra persoanelor care execută pedeapsa ori care au executat pedeapsa, dar au antecedente penale”.

Considerăm oportună modificarea art.18 din Codul contravențional prin Legea nr.208/2016. În varianta modificată, acest articol reușește să ajusteze mărimea proporțiilor mici la variațiile social-economice care marchează tranziția anevoiasă spre economia de piață.

4. În acord cu Legea nr.208/2016, dispoziția de la art.54¹ din Codul contravențional a fost modificată după cum urmează: „Practicarea unei profesii sau a unei activități, alta decât activitatea de întreprinzător, fără deținerea licenței sau a altei autorizații, dacă legea prevede ca obligatorie deținerea acesteia”. Până la intrarea în vigoare a acestei legi, dispoziția în cauză avea următorul conținut: „Exercitarea fără drept a unei profesii sau activități pentru care este obligatorie deținerea unei autorizații, precum și exercitarea unei profesii sau activități în alte condiții decât cele stabilite, dacă legea prevede că aceste acțiuni sunt ilicite”.

Referindu-se la fapta prevăzută la art.54¹ din Codul contravențional (în varianta dinaintea intrării în vigoare a Legii nr.208/2016), D.Băbălău opinează: „O asemenea faptă nu poate atrage răspunderea nici conform art. 241 CP RM, nici potrivit art.263 din Codul contravențional. În proiectul de modificare a art.54¹ din Codul contravențional găsim o formulare mai tranșantă: „Practicarea unei profesii sau activități, alta decât activitatea de întreprinzător (sublinierea ne aparține – D.B.), fără deținerea unei licențe sau a unei altfel de autorizații, dacă legea prevede ca obligatorie deținerea acestora” [7]. La pct.19 din Nota informativă la acest proiect se menționează: „Proiectul propune expunerea într-o nouă redacție a art.54¹ din Codul contravențional, modificare justificată de necesitatea deosebirii faptei respective de cea prevăzută la alin.(1) art.263 din Codul contravențional... În cazul faptei prevăzute la alin.(1) art.263 din Codul contravențional, obiectul contravenției este activitatea de întreprinzător. Art.54¹ din Codul contravențional face referire la o altă activitate decât cea de întreprinzător, cum ar fi activitatea notarilor, avocaților, executorilor judecătorești etc., care nu este, prin natura ei, activitate de întreprinzător” [8]. [5, p.109-110]

Așadar, este oportună modificarea cu caracter de precizare a art.54¹ din Codul contravențional, operată prin Legea nr.208/2016. Această modificare permite delimitarea mai exactă a faptei prevăzute la art.54¹ din Codul contravențional de fapta specificată la alin.(1) art.263 din Codul contravențional. Această din urmă normă este complementară cu art.241 CP RM (coroborat cu lit.a) art.125 CP RM), stabilind răspunderea pentru desfășurarea activității de întreprinzător fără înregistrare la Camera Înregistrării de Stat sau la o altă autoritate publică competentă conform legii ori cu act de înregistrare declarat nevalabil. În alți termeni, modificarea analizată asigură o trasare mai precisă a limitelor de aplicare a art.241 CP RM.

5. Prin Legea nr.208/2016 au fost operate amendamente similare în mai multe norme contravenționale:

- în dispoziția alin.(1) art.96 din Codul contravențional, textul „Încălcarea dreptului de autor și a drepturilor conexe prin:” a fost substituit cu textul „Încălcarea dreptului de autor sau a drepturilor conexe, dacă aceasta nu constituie infracțiune, săvârșită prin:”;
- dispoziția alin.(2) din același articol a fost completată în final cu textul „dacă aceste acțiuni nu constituie infracțiuni,”;
- dispoziția art.97 „Utilizarea ilegală a mărcii” din Codul contravențional a fost completată în final cu textul „dacă aceste acțiuni nu constituie infracțiuni,”;
- dispoziția alin.(1) art.97¹ „Utilizarea ilegală a denumirii de origine a produsului și a indicației geografice” din Codul contravențional a fost completată în final cu textul „dacă aceste acțiuni nu constituie infracțiuni,”;
- dispoziția alin.(2) din același articol a fost completată în final cu textul „dacă aceste acțiuni nu constituie infracțiuni,”;
- dispoziția art.97² „Utilizarea ilegală a denumirilor specialităților tradiționale garantate” din Codul contravențional a fost completată în final cu textul „dacă aceste acțiuni nu constituie infracțiuni,”;
- dispoziția art.99 „Încălcarea dreptului exclusiv al titularului brevetului de invenție sau al titularului modelului de utilitate” din Codul contravențional a fost completată în final cu textul „dacă aceste acțiuni nu constituie infracțiuni,”;
- dispoziția art.100 „Încălcarea dreptului exclusiv al titularului de drept asupra desenului sau modelului industrial” din Codul contravențional a fost completată în final cu textul „dacă aceste acțiuni nu constituie infracțiuni,”;
- dispoziția art.101 „Încălcarea dreptului exclusiv al titularului brevetului pentru soi de plantă” din Codul contravențional a fost completată în final cu textul „dacă aceste acțiuni nu constituie infracțiuni,”;
- dispoziția art.102 „Încălcarea dreptului exclusiv al titularului topografiei circuitului integrat” din Codul contravențional a fost completată în final cu textul „dacă aceste acțiuni nu constituie infracțiuni,”;

- dispoziția art.103 „Încălcarea drepturilor de autor asupra invenției, topografiei circuitului integrat sau desenului/modelului industrial” din Codul contravențional a fost completată în final cu textul „dacă aceste acțiuni nu constituie infracțiuni,”;
- dispoziția art.149 „Poluarea mediului cu cauzarea de prejudicii” din Codul contravențional a fost completată în final cu cuvintele „dacă această acțiune nu constituie infracțiune,”;
- dispoziția alin.(2) art.155 „Încălcarea regulilor de evidență, transport, păstrare, utilizare și înhumare a preparatelor biologice, chimice și a altor substanțe toxice” din Codul contravențional a fost modificată după cum urmează: „Încălcarea regulilor de utilizare a substanțelor menționate la alin.(1), dacă această faptă nu constituie infracțiune,”;
- Codul contravențional a fost completat cu articolul 220⁵ „Exercitarea atribuțiilor de serviciu în stare de ebrietate”, care are următoarea dispoziție: „Conducerea și/sau dirijarea aeronavei de către pilot, îndeplinirea atribuțiilor de serviciu de către însoțitorul de bord sau de către tehnician în stare de ebrietate ori sub influența substanțelor stupefiante sau psihotrope, dacă fapta nu constituie infracțiune,”;
- dispoziția art.243 „Părăsirea locului în care s-a produs accidentul rutier” din Codul contravențional a fost completată în final cu textul „dacă fapta nu constituie infracțiune,”.

În toate cazurile enunțate mai sus legiuitorul a decis să folosească o sintagmă care sugerează ideea că fapta respectivă atrage răspunderea contravențională doar în cazul în care nu constituie infracțiune. În acest fel, destinatarului legii contravenționale i se atrage atenția că, în cazul în care fapta similară va fi caracterizată printr-un grad de pericol social mai sporit, se va aplica răspunderea penală. Ne referim la faptele incriminate la art.185¹, 185², 227-230, 262, 263 și 266 CP RM.

Este salutar acest procedeu utilizat de legiuitor în descrierea faptelor prevăzute la alin.(1) și (2) art.96, art.97, alin.(1) și (2) art.97¹, art.97², art.99-103, art.149, alin.(2) art.155 și la art.243 din Codul contravențional. Totuși, acestea nu sunt singurele norme contravenționale care se află într-o relație de complementaritate cu anumite norme penale. Aceeași trăsătură o au alin.(1) art.54², art.55, alin.(2) art.67, art.71, 71¹, 104, 106, 312, 313 și altele din Codul contravențional. Însă, în aceste norme contravenționale nu se utilizează o sintagmă care ar sugera ideea că faptele pe care le prevăd atrag răspunderea contravențională doar în cazul în care nu constituie infracțiuni.

În concluzie, recomandăm legiuitorului să dea dovadă de mai multă consecvență și să abordeze uniform ipotezele similare care vizează complementaritatea dintre ilicitul penal și ilicitul contravențional.

6. Conform Legii nr.208/2016, dispoziția alin.(10) art.157 „Cruzimea față de animale” din Codul contravențional a fost modificată după cum urmează: „Asmuțirea animalelor de companie la oameni sau la animale”. Înainte de intrarea în vigoare a legii în cauză, răspunderea pentru o asemenea faptă nu a fost prevăzută în Codul contravențional.

În acest context, menționăm că un animal de companie poate fi folosit pe post de instrument animat de comitere a unor infracțiuni care presupun atacarea victimei. Într-o asemenea situație, vorbim despre tentativa de infracțiune prevăzută la art.145, 151, 152, 164, 165, 166, 171, 172, 187, 189, 197 sau altele din Codul penal ori despre una dintre infracțiunile consumate prevăzute la art.188 sau 283 CP RM. Cu alte cuvinte, asmuțirea animalelor de companie la oameni sau la animale poate să apară în calitate de modalitate faptică a unor fapte prevăzute de Codul penal. În aceste condiții, considerăm oportună completarea dispoziției alin.(10) art.157 din Codul contravențional, în final, cu textul „dacă fapta nu constituie infracțiune”.

7. Potrivit Legii nr.208/2016, denumirea și dispoziția art.164 din Codul contravențional au fost modificate după cum urmează:

„Articolul 164. Folosirea ilegală a energiei electrice, a energiei termice sau a gazelor naturale

(1) Folosirea ilegală a energiei electrice, a energiei termice sau a gazelor naturale prin racordarea neautorizată la rețeaua electrică, la rețeaua termică sau la rețeaua de gaze naturale, prin evitarea echipamentului de măsurare ori prin intervenția în funcționarea acestuia prin diferite metode care conduc la omiterea înregistrării sau la înregistrarea incompletă a consumului de energie electrică, de energie termică sau de gaze naturale, ...

(2) Conectarea ilegală la instalația de utilizare a energiei termice sau a gazelor naturale a unui consumator final, folosirea energiei electrice prin conectarea ilegală la instalația de utilizare a unui consumator final, ...

(3) Folosirea ilegală a energiei electrice, a energiei termice sau a gazelor naturale prin reconectarea neautorizată, după deconectare, la rețeaua electrică, la rețeaua termică sau la rețeaua de gaze naturale, ...”.

Înainte de intrarea în vigoare a Legii nr.208/2016, art.164 din Codul contravențional avea altă denumire și dispoziție:

„Articolul 164. Folosirea neautorizată în scop de profit a energiei electrice, a energiei termice sau a gazelor

Folosirea neautorizată în scop de profit a energiei electrice, a energiei termice sau a gazelor, încălcarea regulilor de folosire a energiei electrice, a energiei termice sau a gazelor de către consumatori, ...”.

Acest articol se aplica în cazul în care fapta de însușire a energiei electrice, termice sau a gazelor naturale ori de utilizare ilicită a acestora evitând sistemele de evidență instalate în modul stabilit sau prin acestea, dar deteriorate de consumator, nu implica producerea de daune în proporții mari sau deosebit de mari. În cazul în care fapta descrisă implica producerea unor asemenea daune, se aplica art.194 CP RM. Intrarea în vigoare a Legii nr.208/2016 nu a influențat asupra acestei disocieri, întrucât sfera de aplicare a art.164 din Codul contravențional a rămas aceeași. Modificarea acestui articol a urmărit concretizarea dispoziției lui, nu retrasarea limitelor de aplicare a art.164 din Codul contravențional.

8. Prin Legea nr.208/2016, Codul contravențional a fost completat cu: art.199¹ „Exploatarea navei neînregistrate sau înregistrate cu încălcarea regulilor privind înregistrarea de stat a navelor”; art.199² „Încălcarea regulilor de identificare a navei”; art.199³ „Exploatarea navei cu încălcarea prevederilor legislației privind echipajul navei”; art.199⁴ „Încălcarea normelor de securitate și de siguranță la bordul navei”; art.199⁵ „Încălcarea normelor de siguranță și de securitate la exploatarea navelor”; art.199⁶ „Încălcarea regimului operațiunilor de pilotaj al navei”; art.199⁷ „Încălcarea normelor de securitate și de siguranță în port”; art.199⁸ „Încălcarea regimului de organizare și de întreținere a parcurilor reci și a iernaticelor pentru nave”; art.199⁹ „Încălcarea regimului de construcție, de reconstrucție, de reparație sau de dezmembrare a navei”; art.199¹⁰ „Încălcarea regimului de construcții pe căile navigabile interne”; art.199¹¹ „Încălcarea regimului de păstrare a documentelor”; art.199¹² „Încălcarea regimului de control și de supraveghere a siguranței și a securității navei”; art.220¹ „Desfășurarea activității în domeniul aviației civile în lipsa documentelor de certificare/autorizare”; art.220² „Omiterea executării prevederilor prescripției inspectoriale”; art.220³ „Împiedicarea efectuării inspecției aeronautice”; art.220⁴ „Încălcarea regulilor de operare a aparatelor de zbor ultraușoare și a aeronavelor ușoare”; art.220⁵ „Exercitarea atribuțiilor de serviciu în stare de ebrietate”.

Faptele prevăzute de aceste norme nu presupun producerea niciuneia din următoarele urmări prejudiciabile: a) vătămarea medie a integrității corporale sau a sănătății; b) vătămarea gravă a integrității corporale sau a sănătății; c) daune materiale în proporții mari. În caz contrar, răspunderea pentru asemenea fapte s-ar aplica în baza art.263 „Încălcarea regulilor de securitate a circulației sau de exploatare a transportului feroviar, naval sau aerian” din Codul penal. Astfel, art.199¹-199¹², 220¹-220⁵ din Codul contravențional au completat lista de norme contravenționale care sunt complementare față de art.263 CP RM. Din această listă mai fac parte alin.(1), (3) și (4) art.199, alin.(2) și (3) art.200, alin.(2) art.206, alin.(2) art.216, art.217 și altele din Codul contravențional.

9. În corespundere cu Legea nr.208/2016, din dispoziția art.354 „Huliganismul nu prea grav” din Codul contravențional au fost excluse cuvintele „încalcă normele morale,”. Acest articol este principala normă complementară în raport cu art.287 „Huliganismul” din Codul penal.

Înainte de intrarea în vigoare a Legii nr.208/2016, dispoziția art.354 din Codul contravențional avea următorul conținut: „Huliganismul nu prea grav, adică acostarea jignitoare în locuri publice a persoanei fizice, alte acțiuni similare ce încalcă normele morale, tulbură ordinea publică și liniștea persoanei fizice,”. În Nota informativă la proiectul care se află la baza Legii nr.208 din 17.11.2016 sunt prezentate motivele care au determinat modificarea art.354 din Codul contravențional: „Analizând dispoziția acestei norme, un interes deosebit trezește prevederea conform căreia acțiunile ce încalcă normele morale sunt pasibile de răspundere contravențională. Or, răspunderea juridică, per ansamblu, poate surveni doar pentru încălcarea normelor juridice. O astfel de redacție a dispoziției art.354 lasă loc de interpretare mult prea largă, care va provoca apariția și aplicarea factorilor subiectivi la constatarea faptei de huliganism nu prea grav, precum și la examinarea și sancționarea acestei fapte. Această idee rezidă din faptul că morala reprezintă, în sine, un ansamblu de concepții și reguli cu privire la bine și la rău, drept sau nedrept, permis sau nepermis. Normele de morală sunt creația societății sau a grupurilor sociale. Cu toate acestea, fiecare individ în parte își creează standardele sale de morală reieșind din nivelul de educație, valorile sale socioculturale și mediul social în care crește, se dezvoltă și activează” [3].

Considerăm oportună excluderea sintagmei „încalcă normele morale,” din dispoziția art.354 din Codul contravențional. Mai mult, suntem de părere că ideea care a condiționat această modificare trebuie implementată și în art.287 CP RM. Or, în acest articol sunt utilizate cuvintele „grosolan” și „cinism sau obrăznicie deosebită”.

Este greu de evitat interpretarea extensivă defavorabilă a unor asemenea cuvinte. De aceea, art.287 CP RM nu ar trebui să pericliteze funcționalitatea regulii stabilite la alin.(2) art.3 CP RM.

Concluzii

Multe dintre normele contravenționale se află în relații de complementaritate cu anumite norme penale. Intrarea în vigoare a Legii nr.208/2016 nu a putut să nu influențeze aceste relații. Scopul investigației de față îl constituie analiza implicațiilor juridico-penale ale amendamentelor operate prin Legea nr.208/2016. Analiza efectuată arată că modificarea operată în alin.(6) art.16 din Codul contravențional a îndepărtat în plan terminologic Codul contravențional de Codul penal. Această modificare va avea efecte negative asupra interpretării și aplicării atât a legii contravenționale, cât și a legii penale. Din aceleași considerente, este inoportună modificarea alin.(4) art.17 din Codul contravențional. În același timp, se prezintă ca oportună modificarea art.18 din Codul contravențional. În varianta modificată, acest articol reușește să ajusteze mărimea proporțiilor mici la variațiile social-economice care marchează tranziția anevoiasă spre economia de piață. De asemenea, se justifică modificarea cu caracter de precizare a art.54¹ din Codul contravențional. Această modificare permite delimitarea mai exactă a faptei prevăzute la art.54¹ din Codul contravențional de fapta specificată la alin.(1) art.263 din Codul contravențional. Este salutară modificarea alin.(1) și (2) art.96, art.97, alin.(1) și (2) art.97¹, art.97², art.99-103, art.149, alin.(2) art.155 și a art.243 din Codul contravențional. Totuși, acestea nu sunt singurele norme contravenționale care se află într-o relație de complementaritate cu anumite norme penale. De aceea, legiuitorul ar trebui să dea dovadă de mai multă consecvență și să abordeze uniform ipotezele similare care vizează complementaritatea dintre ilicitul penal și ilicitul contravențional. Este oportună completarea dispoziției alin.(10) art.157 din Codul contravențional, în final, cu textul „, , dacă fapta nu constituie infracțiune,”. Aceasta va permite delimitarea mai precisă a faptei contravenționale prevăzute de această normă de unele infracțiuni. Se justifică completarea Codului contravențional cu art.199¹-199¹², 220¹-220⁵. Aceste norme au completat lista de norme contravenționale care sunt complementare față de art.263 CP RM. Este oportună excluderea sintagmei „încalcă normele morale,” din dispoziția art.354 din Codul contravențional. Mai mult, ideea care a condiționat această modificare trebuie implementată și în art.287 CP RM.

Referințe:

1. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2016, nr.441-451.
2. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2009, nr.41-44.
3. Notă informativă la proiectul de Lege privind modificarea și completarea Codului contravențional al Republicii Moldova nr.218-XVI din 24 octombrie 2008. [Accesat: 28.03.2017] Disponibil: <http://www.parlament.md/ProcesulLegislativ/Proiectedeactelegislative/tabid/61/LegislativId/3155/language/ro-RO/Default.aspx>
4. POPOV, R. *Subiectul infracțiunilor prevăzute în Capitolele XV și XVI din Partea Specială a Codului penal*. Chișinău: CEP USM, 2012. 315 p. ISBN 978-9975-71-307-8
5. BĂBĂLĂU, D. *Răspunderea penală pentru practicarea ilegală a activității de întreprinzător*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2016. 304 p. ISBN 978-9975-53-731-5
6. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2016, nr.388-398.
7. Proiectul de Lege privind modificarea și completarea Codului contravențional al Republicii Moldova nr.218-XVI din 24 octombrie 2008. [Accesat: 29.03.2017] Disponibil: http://www.justice.gov.md/public/files/proiecte/proiect_de_lege_pregatit_pentru_Guvern.pdf
8. Notă informativă la proiectul de Lege privind modificarea și completarea Codului contravențional al Republicii Moldova nr.218-XVI din 24 octombrie 2008. [Accesat: 29.03.2017] Disponibil: http://www.justice.gov.md/public/files/proiecte/proiect_de_lege_pregatit_pentru_Guvern.pdf

Prezentat la 04.04.2017